

kermenih krav težko mëde, in če se je le kaj majhnega napak storilo, se celó ne vmêde.

Če se zraven krompirja poklada živini tudi dosto druge dobre klaje tako, da krompir ni poglavitu živež, se vé da po tem krompir ni tako škodljiv.

Kdor se tedaj pri živini za molžo in pleme krompirju popolnoma ogniti zamore (dan današnji je to lahko, ker krompirja še ljudem manjka), bo prav storil; kdor ga ji pa poklada, naj saj tako ravna, da mlada živina in živina za molžo in pleme saj polovico druge klaje vsak dan dobiva. Pri živini pa, ki se pita (dèbeli) in pa pri vožni živini, pri kateri je na tem ležeče, da je dobro rejena, je pa druga, — taki se že zna več krompirja pokladati.

(Dalje sledi.)

Šole.

Šole so človeštvu k neizrekljivi koristi; reči se zamore: one so podlaga vsega človeškega blagostanja. Nemogoče je toraj sošteti dobrot, ki iz dobro vredjenih šol za sledni stan človeške družbe izvirajo, in ako omiko in izobraženje kaknega naroda spoznati hočemo, oglejmo se na stanje njegovih šol; po večem ali manjem številu šol posnamemo tudi lahko stan njegove omike in slednem obziru.

Več šol da imamo, več sreča je za nas. Da se tega bolj v živo prepričamo, se ozrimo le na eno podobo iz vsakdanjega življenja, in spremimo dva mladenca na popotvanju skoz življenje.

Skerbni starši pošljejo svojega sinčka zgodaj v šolo. To je za-nj dvojna korist. Za domače dela je še nezmožen, morebiti bi se zgodaj lenobe privadil, ali v šoli mu učenik vedno da opraviti tudi na dom; tako se obvarje otrok marsikake hude razvade, in že to je za-nj velika dobrota. Al bistri si on pri tem svoj um, o kratkem času zna brati, pisati, računati itd., podočen je v verskih resnicah in je tako temelj njegove prihodnje sreče položen. Naj se loti kterelega stanú koli hoče, so mu te vednosti k veliki koristi, in odperta mu tudi stoji pot k velikim službam in častem.

Pa recimo, da se naš mladenec kmetije poprijeti hoče. V šoli se je med raznimi nauki tudi v sadjoreji dobro izuril. Nasadi si krog svoje hiše in po pašnikih nar žlahnejšega sadja, ki mu brez tega, da je za dom z dobrim sadjem, moštom, kîsom previden, tudi še marsikak lep denar za prodano sadje v hišo privabi. Ker rajtati in pisati zna, mu je gospodarstvo na pol laže. Slišal je naš mladenec v šoli tudi od dobrih kmetijskih in živinozdravniških knjig; vse te si omisli, jih v dolzih zimskih večerih prebira, si s tem dolgčas kratki in zajema zraven zlate nauke, po katerih svojo kmetijo tako vpravna in tako mož premožen postane. Le eno samo dobro lastnost med veliko drugimi še pogledjmo nad njim. On je, na priliko: od farne cerkve zlo oddaljen, le v nedeljo zamore do taiste priti. Kako lepo je, priprostega kmeta, ki je celi teden pridno delal, v nedeljo viditi, kako iz svojih bukvic pobožno moli, kako pazljivo on tudi posluša božjo besedo, ki njega in njegove k brumnemu življenju napeljuje. On si prizadeva po teh naukih svoje življenje vpravnati, in ako mu Bog tudi nesreče, dolge bolezni itd. pošlje, on se vé v vsem tolažiti, posebno mu to, da brati zná, kakor zvest tovarš, vedno kratek čas dela. Z eno besedo: On srečno in pobožno živi in navadno tudi srečno umerje. — Natavžente tacih in enacih izgledov iz vsih stanov bi zamogli našteti, in dokazati, kako ravno le iz dobro vredjenih šol sreča za človeštvo izvira, in še bi ne prišli do konca. —

Oglejmo se zdaj na drugo stran. Lenim in zanikernim staršem ni ravno posebno za dobro izrejo svojih

otrok mar. — „Niso za družega, kakor za jesti“, se sliši pogostoma, „naj gredo pa služiti, za pastirje so že dobri“. — Otrok pride zgodaj na ptuje (al če je tudi doma) se klati za živino po pašnikih in hostah, pohajkva in polega po sencah in tako se mu zgodaj lenoba v serce vcepi. Od svojih bolj odrašenih tovaršev sliši malo dobrih, veliko pa pohujšljivih in hudobnih besedi, vidi slabe izgleda, in le prepogostoma so taki otroci že v zgodnji mladosti vsi popačeni. Postanejo večji, se vdnjajo za hlapce itd., al sirovost in neomikanost jim postane navadna zvesta tovaršica skoz celo življenje. Ob nedeljah in praznikih pridejo do cerkve, ko že odzvoní. Al gredo morebiti, ki so celi teden komaj kako pobožno besedo slišali, zdaj k sv. maši in pridigi? — kratkomalo ne. — Med sv. mašo zvonaj cerkve vogle podpirajo, med pridigo pa za kakim zidom leže in duhan puhajo. Le prepogostokrat se kaj tacega vidi. Al more potem drugače biti, da so taki, po telesu sirovi, na duši malo drugač kot divjaki? — Takemu človeku je malo potov skoz življenje odpertih; ako ima kmetijo, je navadno slab gospodar; brez svojega domovanja ostane navadno večin posel in večin terpin; ako je zdrav, mora delati ko črna živina; ako je bolan, leži Bogu na milo in navadno je od vsih zapušen. Za drugi stan je težko pripraven, le, če na priliko vojak postati more. Pa tudi tú se mu boljše ne godí. Ker se v mladosti ni nič učil, tudi nič ne zná, ostane tedaj večin prostak (gmajnar). Takim zanikernim pa ojstra pokoršina ne diši, postanejo beguni, tatje, roparji itd., in po zaporih velikokrat žalostno svoje življenje končajo! —

Nikakor bi pri takih premišljijah ne prišel do konca, toraj le še ponovim besede, ktere sem v začetku izustil: „Šole so človeštvu k neizrekljivej koristi, one so padlaga vsega človeškega blagostanja“.

(Po „Šolsk. prij.“)

Zgodovinske reči.

6. Kje sta kneza Privina in Kocel imela svoje posestvo?

V novih časih zgodovinska vednost sploh veliko napreduje, ker so njeni prijatli začeli njene izvirne studence bolj na tanko in bolj globoko preiskovati. Tudi naše slovenske strani („si licet parva componere magnis“) imajo še veliko v támi zakopanega, kar se je nekaj že začelo iz globočine rovatí, nekaj in pa ne malo še neodkrito leži. Na primeru je zraven napisov na rimskih kamnih pog. Terstenjakovem razlaganji ravno tisti kratki sostavek neimenovanega pisatelja od spreobrnjenja Korotancov (Anonymus de conversione Carantanorum).

Perve izdaje tega spiska pri Kanizii in Hanzicu pri bavarskih pisateljih so se opirale na bolj pozne in manj tanke rokopise; in dva pogrška, ali prav za prav le eden, sta vsemu obsežku drug pomen dajala. Stalo je namreč pisano, kje da je Privina, krog l. 830 iz Moravije pregnani knez, od nemškega kralja Ludovika zemljo v posestvo dobil: en del Panonije krog reke, ktera se imenuje Sana — „circa fluvium, qui dicitur Sana.“ Nihče pri tem imenu ni na družega mislil, kakor na Savinjo v dolnjem Štajerji, dasiravno bi se bilo pri pretehtovanji imena Panonije, pri napeljanji Drave kot južne meje, pri naznanji mesta Salapug ali Salaburg in družih okolišinah moglo na kateri pogršek v pisanji misliti, in na tako misel bi bil imel drugi pogršek sam peljati, namreč pisanje: da je Privina zidal terdnjavo ali grad v logu in „palu Sellede fluminis“, kar v latinskem nič ne pomeni, in se samo popravi v to: „in palude Selle“, to je: v močvirju Zele-